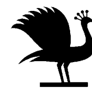
NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 12813

DER DIN-TTYRE MITN VINT

Isaac Leib Peretz

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

באַוועגלעכע כרעסטאָמאַטיע,
צונויפגעשטעלט פון ש. באַסטאָמסקי.

י. ל. פרץ

דער דין-תּורה מיטן ווינט

ווילנע
פאַרלאַג „נײַע יידישע פאָלקסשול"
1933

באַוועגלעכע כרעסטאָמאַטיע,
צונויפגעשטעלט פון ש. באַסטאָמסקי.

י. ל. פּרץ

דער דין-תּורה מיטן ווינט

Printed in Poland.

Wypisy żydowskie w zeszytach.
złożone przez S. BASTOMSKIEGO

I. L. Peretz.

„Der Din Tojre mitn Wint".

ווילנע
פאַרלאַג „נײַע יידישע פאָלקסשול"
1933

Drukarnia „EXPRESS" Wilno, Wielka 33.

יצחק לייבוש פרץ

אין די צייטן פון מֶלֶך שלמה האָט געלעבט אן אלמָנָה, אן אָרעמע, מיטן נאָמען שונַמית.

און געלעבט האָט די אלמָנָה שונַמית אין א סוּכָּה פון אלטע ברעטער, באדעקט מיט סכַך פון צווייגן און בלעטער פון פאלמען-ביימער, אין א פישער-דאָרף, ביים ברעג פון יַם הַגָדול.

און געשפייזט האָט זיך די אלמָנָה מיט שטריקן און פארריכטן די נעצן, פאר די פישער אין פישער-דאָרף.

וַיְהִי הַיום—איז געקומען די צייט פון ווינטן און שטורעמווינטן. קיין שיפל גייט נישט אין יַם אריין, קיין נעץ ווערט נישט פארשפרייט, איז די אלמָנָה געבליבן אָן א ביסן ברויט.

ווערט זי דאָך נישט גיין אין די אָרעמע פישער-הייזלעך אריין בעטן ברויט: עס פעלט אומעטום. ווענדט זי זיך ווייטער פון דאָרף,

עטלעכע מײַל פֿון דאָרף, אין אַ גרויסן הויז מיט אַ גרויסן געהויף, האָט געוווינט אַ רייכער ייִד, וואָס איז געבענטשט געוואָרן פֿון זײַן ליבן נאָמען מיט פֿעטע פֿעלדער, פּרוכטבאַרע גערטנער און גאַנצע וועלדלעך אײלבערטן, און מיט הערטן שאָף און רינדער, און מויל-טירן, און קעמלען.

הייבט זיך אײַנמאָל אויף די אַלמָנָה שונַמית אינדערפֿרי, זעט, אַז דער הימל איז אַ בייזער, די לופֿט—ווינטיק, פֿאַרשטייט זי, אַז זי מוז שוין אָנקומען צו מַתְּנַת בָּשָׂר וָדָם. באַדעקט זי זיך מיט אַן אַלטער שאַל, וואָס זי טראָגט בײַטאָג און דעקט זיך מיט איר צו בײַנאַכט, און לאָזט זיך פֿון דאָרט אַרויס אין וועג אַרײַן, צום רייכן ייִד.

קומט זי קעגן מיטאָג צום געהויף, טרעפֿט זי דעם רייכן ייִד פֿאַר דער טיר. גייט זי צו, בוקט זיך דריי מאָל, רירט דריי מאָל אָן מיטן שטערן די ערד פֿאַר זײַנע פֿיס.

פֿרעגט ער זי:

— וואָס בוקסטו זיך פֿאַר מיר, אִשָּׁה? שטיי אויף און זאָג, ווער דו ביסט און וואָס איז דײַן פֿאַרלאַנג.

זאָגט זי אים:

— „איך בין די אַלמָנָה שונַמית פֿון פֿישער-דאָרף בײַם ברעג פֿון יַם". און דערציילט אים וועגן איר נויט: שוין לאַנג קיין בִּיסן ברויט נישט געהאַט, און בעט אַ לעבל ברויט —

„די נְשָׁמָה צו דערהאַלטן!"

ווייזט ער איר, וואָס אין געהויף טוט זיך.

— זע, אִשָּׁה, אָט שפּאַנט מען ערשט מײַנע קעמלען און מויל-טירן אויס. פֿון ירושָׁלַיִם קום איך... מײַן קאַמער איז ציגר לער. די הונדערט זעק מיטן ווײַסן ווייצן-מעל ווי שניי האָב איך קיין ירושָׁלַיִם אָפּגעפֿירט, צום מֶלֶך שלמה אין פּאַלאַץ אַרײַן, און די ברעטער, וואָס האָבן זיך אונטער די זעק געבויגן, זײַנען פֿריי, אָבער ווײַס, גאַנץ ווײַס זײַנען די ברעטער, באַדעקט מיטן שטויב, וואָס מיט אים האָבן די זעק געשטויבט. דער שטויב איז הֶפְקֵר. גיי אין קאַמער אַרײַן, ווישׁ דיר די ברעטער אָפּ, זאַמל דעם שטויב פֿון ווײַסן ווייצן-מעל ווי שניי, נעם אַהיים, לייג אָן פֿײַער, קלייב שפּענדלעך אויפֿן וועג — און באַק דיר דײַנע קיכלעך אָפּ, זאָל זײַן ליבער נאָמען אַרײַנשיקן די בְּרָכָה אין דײַן שטויב פֿון מעל, און עס, און דערקוויק דיך, און לויב גאָט...

האָט די אַלמָנָה שוֹנמית געטאָן, ווי דער רייכער מאַן האָט איר געראָטן. האָט זי אָפּגעשאַרט און אָפּגערייניקט דעם שטויב פון מעל פון די ברעטער אין עושרס קאַמער; צוריק־צו־וועגס האָט זי פון ווינט פאַריאָגטע צווייגלעך אויפגעזוכט; אַהיים געקומען,— שוין נאַכט געווען,— האָט זי פון די צווייגלעך פייער געמאַכט, די מעל מיט וואַסער געמישט און געקנאָטן; זיינען דריי קליינע ברייטלעך אַרויס. האָט זי די דריי ברייטלעך ביים פייער קוים אָפּגעבאַקן און גאָט לויבנדיק, וויל זי נעמען דעם ערשטן ברויטל צום מויל,—עפנט זיך מיט אימפּעט פלוצלונג פון דרויסן די טיר, אין ביידל פאַלט אַריין אַ מענטש מיט אַ געשריי:

— ראַטעוועט אַ מענטשן פון טויט! שוין דריי טעג און דריי נעכט אין מויל נישט געהאַט...

און ער פאַרציילט אין שרעק און איילעניש:

אַ שׂרֵפָה איז אויסגעבראָכן אין זיין דאָרף. אין מיטן דער נאַכט, ווען אַלע זיינען געשלאָפן, האָט אויסגעבראָכן די בראַנד. אַ פייער איז פון הימל געפאַלן... און דער שטורעם האָט דעם פייער איבערן גאַנצן דאָרף צעיאָגט... אַלץ איז פאַרברענט, ער איינער איז פון די פלאַמען פייער און די זיילן רויך מיטן לעבן אַרויס. אַלץ איז געוואָרן אַ רויב פאַר דער בראַנד: מאַן, ווייב און קינד, און שאָף, און רינד, און האָב, און גאָב. און דריי טעג און דריי נעכט לויפט ער אַרום, פון פייער געיאָגט, פון שרעק געטראָגן און אָן אַ ביסן ברויט...

דערלאַנגט אים די אַלמָנָה דעם ברייטל און זאָגט אים:

— נאַ... עס... און דערהאַלט דיין נשָמָה...

גייט דער אָנגעקומענער אַרויס און פאַרשווינדט אין דער פינס־טערניש פון דער צוגעפאַלענער נאַכט.

דאַנקט די אַלמָנָה זיין ליבן נאָמען, וואָס האָט איר ברויט געשענקט; און נאָך אַ מִצוָה, אַ מענטש ביים לעבן צו דערהאַלטן, באַשערט. און היל דעם צווייטן ווייכן ברויטל נעמען צום מויל.

עפנט זיך נאָכאַמאָל מיט אימפּעט די טיר, און אַ צווייטער מאַן פאַלט אין דער אַלמָנָהס ביידל אַריין, מיט דעם זעלבן געשריי:

— ראַטעוועט אַ מענטשן פון טויט...

ער איז אַ רייכער מאַן געווען, הערטן שאָף און רינדער אין סטעפּ געפּאַשעט, אין רייכע געצעלטן מיט ווייב און קינדער געוווינט; און יונגען געזונטע ביים שאָף און רינד געהאַלטן... פלוצלונג זיינען בע־

דוינען, ווי אויף די פליגלען פון ווינט, אַנגעפלויגן אויף זייערע פערד, מיט בויגן געשפּאַנטע אין די הענט. פון אַלע זייטן זיי אַרומגערינגלט, מיט אַ האָגל פײַלן באַשיט, די יונגען מיט ווייב און קינד געטויט, די הערטן אָפּגעפירט און מיט זיי אין ווייטן ברייטן סטעפּ פאַרשוווּנדן...
און אַז דער סטעפּ האָט אויפגעהערט אָפּצוקלינגען זייערע טריט, האָט ער זיך איינער אַ לעבעדיקער פון צווישן די טויטע אויפגעהויבן, און בלאָנדזשעט שוין דריי טעג און דריי נעכט אַרום אָן אַ ביסן ברויט, איידער ער איז צו איר ביידל געקומען —
— דערלאַנג, האָב רַחמָנות, אַ ביסן צום מויל, אַנישט, פאַל איך אַ טויטער צו דײַנע פיס...
דערלאַנגט אים די אַלמָנָה שוֹנַמִית דעם צווייטן ברייטל, גאָט לויבנדיק און דאַנקענדיק פאַר דער צווייטער גרויסער מִצוָה, וואָס ער האָט איר באַשערט.
נעמט זיך די אַלמָנָה שוֹנַמִית צום דריטן ברייטל און וויל עס שוין נעמען צום מויל. רייסט זיך פּלוצלונג אויס מיט באַנײַטע כּוחות פון צָפון דער ווינט און רייסט איר ביידל איין. צעפּאַלן זיך רעכטס און לינקס די ווענט... פליט ערגעץ אַוועק דער סכַך. און דעה ווינט רײַסט דער אַלמָנָה דעם דריטן ברויטל פון דער האַנט אַרויס און שלײַדערט עס אין יַם אַרײַן...
און ערשט דעמאָלט שטילט זיך דער ווינט.
שטייט די אַלמָנָה און טראַכט...
דער ווינט האָט זיך געלייגט, שטיל — דער יַם. איבער זיין וואַסער, ווי איבער אַ שפּיגל, גליטשן זיך די ערשטע שטראַלן פון דער אויפגייענדיקער זון. באַלד וועט זיך אויפכאַפּן דער דאָרף, אָפּבינדן מיט פרייד די שיפלעך ביים ברעג, פאַרשפּרייטן נעצן... קינד און קייט וועט אַרויסלויפן באַגלייטן די פישער. און מיט פרייד-געשרייען רופן: אויס הונגער, געלויבט זיין ליבער נאָמען! עס וועט זיין ברויט.
אָבער נישט וועגן דעם טראַכט די אַלמָנָה.
אַן אַנדער געדאַנק עקבערט איר מוח.
— וואָס האָט גאָט פון איר געוואָלט? וואָס האָט גאָט מיט איר, דער אַלמָנָה, געטאָן?
— וואָס האָט מיר גאָט געטאָן? עקבערט איר אין מוח.
— איין ברייטל האָט ער איר צוגענומען פאַר אַן אַנטלאָפענעם פון פייער, רעכט! זאָל זיין געלויבט זיין נאָמען!

— דעם צווייטן—פאַר אַ גראַטעוועטן פון גזלנים. אויך—געלויבט זיין ליבער נאָמען! ער האָט געגעבן, ער האָט גענומען, פאַר אַ ביל-כערן פון איר...
— אָבער דעם דריטן ברייטל? אויסצורייסן ביי אַן אַלמנה פון מויל און שלײַדערן אין ים אַריין?!—
דאָס איז איר אומעגלעך צו פאַרשטיין.
און עס פאַלט איר איין, אַז גאָט ווייס גאָרנישט דערפון... אַז דאָס האָט דער ווינט אַליין, מיט זיין אייגענעם ווילן, אָן גאָטס וויסן און קעגן זיין רצון געטאָן; להכעיס זיין ליבן נאָמען, וואָס שפּייזט אַלמנות און יתומים.
אנדערש קען נישט זיין!
און זי וועט עס דעם ווינט, דעם גזלן, נישט שענקען; זי וועט דעם ווינט פאַרקלאָגן...
פאַר וועמען?
פאַר דעם מלך שלמה.
פאַר אים וועט זי האָבן אַ דין-תּורה מיטן ווינט, קיין ירושלים וועט זי גיין!
קלערט זי נישט לאַנג, פאַרדעקט דעם פּנים מיט דער צעריסענער שאַל און לאָזט זיך אין וועג אַריין.
פאַרהונגערט איז זי און פאַרשמאַכט, נאָר דער געךעכטער צאָרן טראָגט זי אויפן ווייטן וועג, און זי איז געקומען—קיין ירושלים.
קומט זי, פרעגט זיך נאָך, ווייזט מען איר, ווו דער מלך שלמה הויזט, לאָזן זי די שומרים אַריין. שלמה המלכס טירן זיינען אָפן פאַר אַלעמען. בפרט פאַר אַלמנות. קומט זי אין זאַל אַריין און פאַלט פאַרן מלך שלמה, וואָס זיצט אויף זיין שטול, אויפן פּנים.
— אדוני המלך—זאָגט זי—אַ דין תּורה האָב איך.
— מיט וועמען? איך זע, דו קומסט אַליין.
— מיטן ווינט,—ענטפערט די אַלמנה; און הייבט צו אים דעם פּנים אויף און פאַרציילט אים איר טענה.
— גוט— ענטפערט דער מלך שלמה—דיין פּנים איז דיין עדות: ער איז מיד, און אין דיינע אויגן ברענט דער הונגער. וועסטו דיך קודם-כּל דערפרישן. זעץ זיך דערוויל, אשה, אין אַ ווינקעלע, מע וועט דיר דערלאַנגען ברויט און וויין... עס, טרינק און דערהאַלט דיין נשמה, דערנאָך וועסטו הערן דעם פּסק.

גייט זי אָפּ אין אַ ווינקעלע. דערלאַנגט מען איר ברויט מיט ווײַן און דערווייל קומען דריי פרעמדע מענער אַריין. דריי פרעמדע מענער מיט זעקלעך אויף די אַקסלען. צום מֶלֶך שלמה דאַרפן זיי.

— וואָס איז אייער פאַרלאַנג, פרעמדע מענער? און וואָס טראָגט איר אין די זעקלעך אויף אייער־אַקסל?

דערציילן די מענער אַזאַ געשיכטע:

ישמעאלים סוחרים זיינען זיי. האַנדלען מיט צירונג טייערע און כֵּלים, און בשׂמים די טייערסטע. זיינען זיי זאַלבעדריט געפאָרן אין אַ שיפל איבערן יַם... ווינטן זיינען געווען, אומרויק איז געווען דער יַם, זיינען זיי אָבער שטאַרקע און געניטע לייט, שרעקן זיך פאַר קיין ווינטן נישט, שווימען זיי וואַל־אַרויף, וואַל־אַראָפּ...

האָט אָבער איינמאָל פאַרנאַכט אָנגעהויבן דאָס שיפל צו נעצן... געלעכערט איז ערגעץ געוואָרן, און מיט וואָס צו פאַרשטאָפּן איז נישטאָ. שרייען זיי, אפשר וועט מען דערהערן פון ברעג און קומען צו הילף. הערט קיינער נישט. דער ווינט כאַפּט זייערע געשרייען און צעוואַרפט איבערן יַם, די וואַלן כאַפּן אויף די קולות און אַנטלויפן מיט זיי אין דער נאַכט אַריין...

און דאָס שיפל נעצט און הייבט אָן זינקען...

שרייען זיי צו גאָט. צו זייער גאָט; ער הערט נישט! רופן זיי צו אַנדערע געטער, צום גאָט פון מואָב, צום גאָט פון פּלשתּים, צו אַנדערע געטער. קיינער ענטפערט נישט. האָבן זיי זיך דערמאָנט, אַז עס איז דאָ נאָך אַ גאָט, אַ גאָט פון ישׂראל... פּרוּוון זיי:

— גאָט פון ישׂראל, ענטפער אונדז אין דער נויט!

און אַ נֶדֶר טוען זיי:

— דאָס גאַנצע גאָלד און זילבער, וואָס מיר האָבן געלייזט, גיבן מיר דיר אָוועק פאַר אונדזערע נפשות, נאָר ראַטעווע אונדז! ראַטעווע, גאָט פון ישׂראל...

און אין דער רֶגע האָט זיך אַ שטאַרק געטאָן דער ווינט, עפּעס פון ברעג אין שיפל אַריין, מיט אַ גוואַלדיקן כּוח, דריינגעשלייַדערט פונקט אין לאָך פון שיפל אַריין, און האָט עס פאַרשטאָפּט...

און באַלד האָט זיך געלייגט דער ווינט, און מיר זיינען בשלום צוגעשווומען צום ברעג...

האָבן מיר ביי לייטן זיך נאָכגעפרעגט:

— ווו הויזט דער יידישער גאָט? מיר ווילן אונדזער נֶדֶר מקיים זיין!

האָט מען אונדז אָנגעוויזן ירושלים...

זיינען מיר מיט אונדזערע זעקלעך קיין ירושלים געקומען און אין די גאַסן די מענטשן אויסגעפרעגט: ווו איז אייער גאָט? מיר ווילן אים זען! האָבן לייט אונדז געענטפערט, אַז דעם גאָט פון ישׂראל זעט מען ניט...

— מיר דאַרפן אים דאַנקען, כּבוד אָפּגעבן, און אַ מתּנה דערלאַנגען... האָבן זיי מיט די אַקסלען געדריקט; אַנדערע האָבן אונדז אויסגעלאַכט...

און עלטערע לייט, וואָס מיר האָבן באַגעגנט און זיי זיך פאַר־טרויט און אַן עצה געפרעגט: וואָס טוט מען מיט אונדזער נדר? — האָבן זיי קיין באַשייד נישט געוווּסט. נאָר איינער פון זיי, דער עלטסטער, האָט אונדז געראָטן, מיר זאָלן זיך ווענדן, גרויסער האר און מלך, מיט דער שאלה צו דיר; דו ביסט, האָבן זיי געזאָגט, דער קליגסטער אויף דער גאַנצער וועלט, און דו וועסט וויסן אונדז צו ראָטן, ווי אַזוי אונדזער נדר מקיים צו זיין, צו טון מיטן גאָלד און זילבער לויט דעם ווילן פון גאָט פון ישׂראל.

האָבן זיי געענדיקט און געבוקט זיך, און דער מלך שלמה פרעגט:

— האָט איר, פרעמדע לייט, באַטראַכט, וואָס דער ווינט האָט אייך פון ברעג אין שיפל אַריינגעשליידערט? מיט וואָס ער האָט די לעכל פאַרשטאָפּט, איר זאָלט נישט אונטערגיין?

— מיר האָבן געזען, גרויסער מלך! אַרויסגענומען און גוט באַ־טראַכט; אַ קליין ברייטל איז עס געווען, אַ ווייך, נישט דערבאַקן ברייטל. מיר האָבן עס געבראַכט דיר צו ווייזן, מלך...

און דער עלטסטער נעמט דאָס ברייטל פון בוזעם אַרויס און ווייזט עס —

רופט צו דער מלך שלמה די אלמנה שונמית און פרעגט, צי זי דערקענט נישט, צי איז עס נישט איר ברייטל?

דערקענט זי: מיין ברייטל. —

פּסקנט דער מלך שלמה, מע זאָל איר געבן די דריי זעקלעך גאָלד און זילבער. טוען אַזוי די לייט, דאַנקען און גייען.

און צו דער אלמנה ווענדט זיך דער מלך שלמה:

— נעם דאָס גאָלד מיטן זילבער! עס איז דיין! דאָס האָט דיר גאָט פאַר דיין דריט ברייטל באַצאָלט, און זיי וויסן, אַז קיינער טוט נישט גאָט להכעיס; אַז אַלץ געשעט לויט זיין ווילן. און אַז נאָר זיין שליחות טוט דער ווינט.

י. ל. פרץ.

„גרינינקע ביימעלעך"!

אבאָנירט אַלע און פאַרשפּרייט

דעם אילוסטרירטן

צוויי־וועכנטלעכן

קינדער־זשורנאַל

„גרינינקע ביימעלעך"!

דערשיינט אין ווילנע

אונטער דער רעדאַקציע

פון ש. באַסטאָמסקי.

אדרעס

Wilno, Stefańska 24, m. 28

אַבאָנעמענטס־פּרייז: א יאָר (20 נומערן) 4 גילדן (1. דאָל.)
½ „ (10 „) 2 „ (60 סענט)
¼ (5 „) „ („ 30)

אַבאָנירט אַלע דעם אילוסטרירטן חודש־זשורנאַל

„דער חבֿר"

דערשיינט אין ווילנע אונטער דער רעדאַקציע פון ש. באַסטאָמסקי

אַבאָנ.־פּרייז: א יאָר — גילדן (60 סענט) אַ ½ יאָר — 2 גילדן

אדרעס: Wilno, Stefańska 24 m. 28.

P. K. O. 81.899